

Sygn. akt I PZ 11/22

POSTANOWIENIE

Dnia 20 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski (przewodniczący, uzasadnienie)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa E. P. działającej jako reprezentant grupy, w skład której wchodzi: J. B., B. D., M. G., I. I., I. J., M. K., M. K.1, J. M., I. M., B. P., E. P., E. S. i U. W.

przeciwko Szkole Podstawowej Nr [...] w K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 20 kwietnia 2023 r.,

zażalenia powódki na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 11 października 2022 r., sygn. akt III APa 32/19,

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 11 października 2022 r., III WSC P 3/20 (III APa 32/19), Sąd Apelacyjny w Łodzi, w sprawie E. P. działającej jako reprezentant grupy, w skład której weszli: J. B., B. D., M. G., I. I., I. J., M. K., M. K.1, J. M., I. M., B. P., E. P., E. S., U. W., przeciwko Szkole Podstawowej Nr [...] w K., odrzucił skargę kasacyjną reprezentanta grupy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 18 grudnia 2019 r., III APa 32/19.

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Apelacyjny wywiódł, że zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Kaliszu i oddalił powództwo o

wynagrodzenie za pracę w godzinach nadwymiarowych nauczycieli oraz orzekł o kosztach procesu. W skardze kasacyjnej E. P. działająca jako reprezentant grupy zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Wartość przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego określiła na kwotę 36.000 zł, nie podając sposobu jej wyliczenia.

Sąd Najwyższy zwrócił skargę kasacyjną Sądowi Apelacyjnemu celem sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia (w stosunku do każdego z powodów - współuczestników formalnych). W wykonaniu wezwania pełnomocnik strony powodowej (reprezentanta grupy) oznaczył wartość przedmiotu zaskarżenia osobno w stosunku do każdego z powodów, podając, że wynoszą one dla: a) I. M. i E. P. po 4.500 zł; b) J. B., B. D. i I. I. po 3.500 zł; c) M. G., M. K. i J. M. po 2.500 zł; d) I. J., B. P., U. W. po 2.000 zł; e) M. K.1 i E. S. po 1.500 zł.

Według Sądu Apelacyjnego skarga kasacyjna podlegała odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. jako niedopuszczalna z racji nieosiągnięcia progu wartości przedmiotu zaskarżenia. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 446 ze zm.) pozew w postępowaniu grupowym w przypadku roszczeń pieniężnych powinien określać wysokość roszczenia każdego z członków grupy lub podgrupy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego przedmiotem ochrony udzielanej w postępowaniu grupowym są prawa podmiotowe, których właścicielami są podmioty prawa cywilnego mające w tym procesie status członków grupy. Konsekwencją tego jest, że przedmiot udzielanej ochrony w tym procesie jest analogiczny do przedmiotu ochrony udzielanej w innych procesach cywilnych prowadzonych według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. To zaś oznacza, że postępowanie grupowe ma na celu udzielenie ochrony prawnej wielu pojedynczym prawom podmiotowym, co z kolei nakazuje przyjąć, że proces w postępowaniu grupowym jest analogiczny w swoich istotnych założeniach do instytucji współuczestnictwa w sporze. Uwzględniając art. 398⁶ § 3 k.p.c., Sąd Apelacyjny stwierdził, że w rozpoznawanej sprawie - tak, jak przy współuczestnictwie - występuje wielość przedmiotów ochrony i wielość wartości przedmiotu zaskarżenia. Dla dopuszczalności wniesienia skargi kasacyjnej konieczne jest więc spełnienie indywidualnie przez każdego z członków grupy

warunków dopuszczalności wniesienia skargi kasacyjnej. Treść art. 24 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym przemawia także za tym, że warunki dopuszczalności wniesienia skargi kasacyjnej należy oceniać przez regulację art. 398² k.p.c., który nie pozostawia wątpliwości, że "żaden z członków grupy nie osiągnął ustawowego progu kasacyjności" określonego na dziesięć tysięcy złotych, co czyni skargę kasacyjną niedopuszczalną.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego do Sądu Najwyższego zażaleniem zaskarżył reprezentant grupy, zarzucając naruszenie: 1) art. 24 ust. 1 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym w związku z art. 398¹ § 1 k.p.c., przez uznanie, że stroną w rozumieniu tego przepisu jest każdy członek grupy z osobna; 2) art. 24 tej ustawy, przez analogiczne zastosowanie przepisów o współuczestnictwie procesowym, podczas gdy przepis ten zezwala na odpowiednie lub wprost zastosowanie przepisów Kodeksu, jeżeli dane zagadnienie nie zostało szczegółowo uregulowane w tej ustawie, co doprowadziło do uznania każdego z członków grupy za zdolnego do wniesienia samodzielnej skargi kasacyjnej, a w konsekwencji doprowadziło do; 3) naruszenia art. 24 ust. 1 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym w związku z art. 398² § 1 k.p.c. przez odrzucenie skargi kasacyjnej powoda - reprezentanta grupy, wskutek stwierdzenia nieprzekroczenia progu kasacyjnego.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia, bez przekazywania sprawy do ponownego rozpoznania; nadanie sprawie dalszego biegu w razie uwzględnienia zażalenia oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na zażalenie strona pozwana wniosła o jego oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest zasadne.

Głównym zarzutem podniesionym w zażaleniu jest naruszenie przez Sąd Apelacyjny art. 24 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Stosownie do treści tego przepisu w zakresie nieuregulowanym w ustawie

(o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym) stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego, z wyłączeniem art. 8, art. 117-124, art. 194-196, art. 204, art. 205, art. 205³ § 2 i 5 oraz art. 425-505¹⁴. Sąd drugiej instancji uznał, że na mocy tego przepisu warunki wniesienia skargi kasacyjnej należy oceniać przez pryzmat art. 398¹ i 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c. a w postępowaniu grupowym stosuje się instytucję współuczestnictwa formalnego w sporze (art. 72 § 1 pkt 2 k.p.c.). To zaś powoduje obowiązek spełnienia przez każdego członka grupy warunków dopuszczalności wniesienia skargi kasacyjnej ze względu na wartość przedmiotu zaskarżenia, która w sprawach z zakresu prawa pracy wynosi dziesięć tysięcy złotych (398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c.).

Poglądu tego Sąd Najwyższy nie podziela.

Postępowanie grupowe umożliwia dochodzenie wielu (często drobnych) roszczeń w jednym postępowaniu. Powództwo wytacza reprezentant grupy, który prowadzi postępowanie w imieniu własnym, na rzecz wszystkich członków grupy (art. 4 ust. 1 i 3 ustawy o postępowaniu grupowym). Nie ulega więc wątpliwości, że to reprezentant grupy (podgrupy) jest stroną postępowania.

Oznacza to, że udziału grupy podmiotów po stronie powodowej w postępowaniu grupowym (członków grupy) nie można kwalifikować jako współuczestnictwa formalnego w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania cywilnego (co najwyżej można uznać, że ich udział jest podobny do współuczestnictwa procesowego). Członkom grupy nie przysługuje bowiem status strony w znaczeniu procesowym w postępowaniu grupowym i dlatego nie mają w tym postępowaniu zastosowania przepisy Kodeksu o współuczestnictwie (działu II, współuczestnictwo w sporze; art. 72-74 k.p.c.). Uczestnictwo podmiotów po stronie powodowej jest uregulowane w ustawie (art. 4 ust. 1 i 3 ustawy o postępowaniu grupowym), co wyłącza stosowanie w tym zakresie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Cechą charakterystyczną współuczestnictwa w sporze jest możliwość współwystępowania wielu osób w procesie obok siebie w charakterze strony. Tymczasem w postępowaniu grupowym po stronie powodowej uczestniczy wyłącznie jeden podmiot, to jest reprezentant grupy (pomijając sytuację polegającą na uczestniczeniu w postępowaniu kilku podgrup, w której można

rozważać stosowanie Kodeksowych zasad współuczestnictwa). Ponadto w przypadku współuczestnictwa formalnego względem postępowania grupowego występuje zasadnicza różnica już na etapie wszczęcia postępowania w postaci przesłanki właściwości sądu. Według Kodeksu właściwość sądu musi być uzasadniona dla wszystkich roszczeń lub zobowiązań z osobna, jak też dla wszystkich wspólnie (art. 72 § 1 pkt 2 k.p.c.). Tymczasem w postępowaniu grupowym przesądzona jest właściwość rzeczowa sądu okręgowego (art. 3 ust. 1 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym) a wagę (ważność) spraw w tym postępowaniu - mimo często dochodzenia drobnych, poszczególnych roszczeń - podkreśla rozpoznawanie sprawy, także w pierwszej instancji w składzie trzech sędziów zawodowych (art. 3 ust. 2 tej ustawy). W związku z tym należy uznać, że zastosowanie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego dotyczących współuczestnictwa procesowego (formalnego) jest wyłączone w postępowaniu grupowym, choć dla skonstruowania wyroku uwzględniającego powództwo niezbędne jest oznaczenie roszczeń pieniężnych poszczególnych członków grupy (art. 21 ust. 2 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym), co w przypadku dochodzenia roszczeń pieniężnych wymaga określenia w pozwie wysokości roszczenia każdego z członków grupy lub podgrup (art. 6 ust. 1 pkt 3 tej ustawy). Postępowanie grupowe umożliwia więc materialny udział w postępowaniu wielu podmiotów, ale zasady działania tych osób w procesie są uregulowane w sposób szczególny, właściwy temu postępowaniu (patrz: P. Grzegorzczak: Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Ogólna charakterystyka, Warszawa 2011, Wprowadzenie pkt 3. oraz Rozdział IV. pkt 2. Strony; P. Pietkiewicz, M. Rejdak: Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz, Warszawa 2011 - komentarz do art. 4 i 8; M. Sieradzka: Pozew grupowy jako instrument prywatnoprawnej ochrony interesów konsumentów z tytułu naruszenia reguł konkurencji, Warszawa 2012, Rozdział 4. pkt 4.3. Postępowanie grupowe a inne formy udziału w postępowaniu cywilnym większej liczby podmiotów; R. Kulski: Ochrona interesów zbiorowych w postępowaniu cywilnym, Warszawa 2017, Rozdział VII. pkt 3. Uprawnienie reprezentanta do wystąpienia w postępowaniu cywilnym w charakterze powoda; B. Cis: Zasady dochodzenia roszczeń w postępowaniu grupowym w świetle dokonanych i projektowanych zmian

[w:] Postępowanie cywilne - wprowadzone i projektowane zmiany 2019, pod red. G. Jędrejka, S. Kotas i F. Manikowskiego, Warszawa 2019; por. także postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 16 czerwca 2016 r., VI ACz 573/16, LEX/el. 2017, z glosą M. Sieradzkiej).

Podsumowując, w postępowaniu grupowym mamy do czynienia z jedną sprawą i jednym roszczeniem procesowym (patrz: M. Inglot: Kaucja na zabezpieczenie kosztów procesu w postępowaniu grupowym, Przegląd Sądowy 2015 nr 10, s. 32-45). W związku z tym zasadne jest przyjęcie wykładni, że wartość przedmiotu sporu w postępowaniu grupowym stanowi suma roszczeń pieniężnych dochodzonych przez wszystkich członków grupy (zob. A. Tomaszek: Pełnomocnik powoda w polskim postępowaniu grupowym, Monitor Prawniczy 2010 nr 12; M. Sieradzka: Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz, wyd. III, Warszawa 2018, Art. 6. pkt 2.7. Określenie wartości przedmiotu sporu). W postępowaniu grupowym dopuszczalność skargi kasacyjnej wniesionej przez reprezentanta grupy od wyroku oddalającego powództwo jest więc uzależniona od wartości przedmiotu zaskarżenia, którą stanowi suma roszczeń pieniężnych członków grupy. W rozpoznawanej sprawie wartość przedmiotu zaskarżenia nie jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych (art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c.).

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł jak w sentencji.